Μακεδονικά

Τόμ. 8, Αρ. 1 (1968)

Στεφάνου Ι. Παπαδοπούλου, Η προετοιμασία του αγώνος της παλιγγενεσίας στη Μακεδονία

Χαράλαμπος Κ. Παπαστάθης

doi: [10.12681/makedonika.317](https://doi.org/10.12681/makedonika.317)

Copyright © 2014, Χαράλαμπος Κ. Παπαστάθης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπαστάθης Χ. Κ. (1968). Στεφάνου Ι. Παπαδοπούλου, Η προετοιμασία του αγώνος της παλιγγενεσίας στη Μακεδονία. *Μακεδονικά*, 8(1), 415–416. <https://doi.org/10.12681/makedonika.317>

κοινωνική ελευθερία βρήκε έτοιμο έδαφος να βλαστήσει σε περιοχές όπου βασιλεύαν οι αντιλαϊκές μοναρχίες των 'Αυβούργων, των Ρομάνωφ και των 'Οσμανιδών.

Μέ το κήρυγμα του Βελεστινλή ήταν έπομένο να κινητοποιηθούν οι πατριωτικοί κύκλοι των ελληνικών αυτών παροικιών και να συνδεθούν μ' αυτόν αρκετοί ιδεολόγοι, που οι πιο πολλοί συνελήφθησαν όταν ή κίνηση του Βελεστινλή προδόθηκε στην αυστριακή αστυνομία. 'Εξετάζοντας τον τόπο καταγωγής των συλληφθέντων διαπιστώνουμε ότι οι περισσότεροι κατάγονται από τη μακεδονική γη. Με τη ζωή και τη δράση τους ό κ. Βασδραβέλλης ασχολείται στο δεύτερο μέρος της εργασίας του.

'Ο συγγρ. μέσα σε λίγες σελίδες μās έδωσε μελέτημα αξιόλογο, που ζωντανεύει την επαναστατική ατμόσφαιρα των χρόνων των μεγάλων προσδοκιών του γένους μας. Τό έργο είναι εμπλουτισμένο με πορίσματα από αρχαιακές έρευνες και βαθειά γνώση και της νεότερης βιβλιογραφίας. 'Εδώ πάντως θά ήθελα να προσθέσω ότι ή έλλειψη παραπομπών σε αναφερόμενα ύποσπάσματα από έργα ή έπιστολές του Κοραή, Φ. Πέτροβιτς και 'Α. Ρασήμ δυσκολεύει τον εύσυνειδητο αναγνώστη.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

Σ τ ε φ ά ν ο υ 'Ι. Πα πα δ ο π ο ύ λ ο υ, 'Η προετοιμασία του άγώνος της παλιγγενεσίας στη Μακεδονία, Θεσσαλονίκη 1968, 8ον, σελ. 22. ['Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Μακεδονική Λαϊκή Βιβλιοθήκη, αριθμ. 16].

'Η μελέτη του κ. Στ. Παπαδοπούλου, πανηγυρικός στην έθνική έορτή της 25 Μαρτίου 1968 από την 'Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, ξεφεύγει από τα συνηθισμένα πλαίσια των έορταστικών λόγων. 'Ο συγγρ. προτίμησε αντί των γνωστών ύμνων να αναλύσει τους γενεσιουργούς παράγοντες και τις δυνάμεις που προετοίμασαν την επανάσταση του 1821 στο μακεδονικό χώρο. Αυτό βέβαια, όπως τονίζει άλλωστε και ό συγγρ., δέν σημαίνει ότι ή παλιγγενεσία του 21 στον ελληνικό βορρά άποτελεί φαινόμενο ξεχωριστό από τό νότο. 'Ανάμεσα όμως στις δυό περιοχές ύπήρξαν όρισμένες διαφοροποιήσεις τόσο στην κατάσταση που επικρατούσε κατά τους αιώνες της δουλείας όσο και στην προετοιμασία του ξεσηκωμού. Οι διαφοροποιήσεις αυτές είναι ή αίτία που ό βόρειος ελληνισμός παρέμεινε σκλαβωμένος έκατό χρόνια σχεδόν περισσότερο από τό νότιο.

Στο πρώτο μέρος ό συγγρ. ασχολείται με τις διαφοροποιήσεις κατά τα χρόνια της τουρκοκρατίας. 'Ενθ ή Ν. 'Ελλάδα και τα νησιά ήταν τό θέατρο πολεμών μεταξύ Τούρκων και διαφόρων Ευρωπαίων, ή Μακεδονία βρισκόταν έξω από τό πολεμικό αυτό πεδίο. Δειντερη σπουδαία διαφορά συνιστούν οι έθνολογικές αλλοιώσεις του βορείου χώρου με την εγκατάσταση πολυαριθμών 'Οθωμανών, συνεχώς άλλωστε αύξανόμενων με τό παιδομάζωμα και τις βιαιοπραγίες των διερχομένων στρατευμάτων, όξυνέρων και των δύο στη Μακεδονία άπ' ό,τι στην κάτω 'Ελλάδα. 'Επί πλέον ή θέση και διαμόρφωση της Μακεδονίας επέτρεπε στους Τούρκους μεγαλύτερη εύχέρεια κινήσεων και συνάμα έντονότερη επίτηρηση, μιά και έδώ περνούσαν όλες οι διαβάσεις από την Κωνσταντινούπολη προς τις ευρωπαϊκές έπαρχίες της αυτοκρατορίας.

Στο δεύτερο μέρος τονίζονται οι παράγοντες που προετοίμασαν την επανάσταση στη Μακεδονία, κοινοί βέβαια σε γενικές γραμμές με τη Νότια 'Ελλάδα, αλλά ειδικότερα με όρισμένες διαφοροποιήσεις. 'Ετσι ή 'Εκκλησία πρώτ' άπ' όλα, διαθέτει στη Μακεδονία και τό 'Αγιο 'Όρος, την 'Μεγάλη 'Ακαδημία του όρθοδόξου μοναχισμού, όπως έλεγε ό έπίσκοπος Σάμου Γεωργιέρηνης, καθώς και μερικά άλλα θρησκευτικά κέντρα. Οι άγώνες της 'Εκκλησίας πέτυχαν να κρατήσουν πολλούς ύποδοϋλους μακριά από τόν έξισλαμισμό. 'Η αντίθεση των τελευταίων προς τόν κατακτητή έκφράσθηκε δυναμικά με τους κλέφτες

και άρματολούς, πού στη Μακεδονία κινούνται σέ άφθονα ένδιαιτήματα. Τή δράση τής 'Εκκλησίας και κλεφτουργιάς συμπλήρωνε ή οικονομική και πνευματική δραστηριότητα τών κοινοτήτων, χάρη και στη σημαντική βοήθεια τών πολυαριθμών Μακεδόνων μεταναστών τής Κ. και 'Α. Εύρώπης και τών μεγάλων πόλεων τής όθωμανικής αυτοκρατορίας. Οί παραμονές του 21 βρήκαν τή Μακεδονία σέ όργανισμό οικονομικής άνθήσεως και φιλευλευθέρου φρονήματος. Δέν είναι άλλωστε τυχαίο ότι οί περισσότεροι σύντροφοι του Ρήγα είναι Μακεδόνες και ότι σημαντική ή δράση τής Φιλικής 'Εταιρείας στη Μακεδονία, άν μάλιστα προσμετρήσουμε και τή συμβολή τών Μακεδόνων Φιλικών του έξω-τερικού.

Τό κείμενο του κ. Παπαδοπούλου χαρακτηρίζεται από τή μεθοδολογία τής δομής και τό θελκτικό ύφος του.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

'Α λ ε ξ ά ν δ ρ ο υ Δ. Ζ ά ν ν α , 'Αναμνήσεις από τόν Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. 'Η παλινόστησις τών όμήρων τής 'Ανατολικής Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη 1968, 8ον, σελ. 52. ['Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Μακεδονική Λαϊκή Βιβλιοθήκη, άριθμ. 19].

Μετά τήν άνευ όρων παράδοση τής ήττημένης Βουλγαρίας τόν Σεπτέμβριο του 1918, ό 'Ελληνικός 'Ερυθρός Σταυρός ανέλαβε, χάρη στίς έντονες προσπάθειες τής 'Ελλης 'Αδοσίδου και Πηνελόπης Δέλτα, τό δύσκολο έργο τής ύποδοχής και περιθάλψεως τών όμήρων από τά βουλγαρικά στρατόπεδα. 'Ο 'Αλ. Ζάννας, νεαρός τότε αξιωματικός τής άεροπορίας, είχε τήν τύχη νά συνοδεύση στό δευτερό τους ταξίδι στήν 'Αν. Μακεδονία και Θράκη και έπί πλέον Βουλγαρία μέχρι Σόφια, τήν 'Ελλη 'Αδοσίδου και Πηνελόπη Δέλτα γιά νά ύποδεχθούν τούς όμήρους, νά διαπιστώσουν τίς συνθήκες διαβίωσης και παλινοστήσεώς τους καθώς και τήν κατάσταση πού επικρατούσε γιά τόν άμαχο πληθυσμό. Τό ταξίδι αυτό δέν συμμερίστηκε μέχρι τέλους ή Π. Δέλτα γιατί άρρώστησε και άναγκάστηκε νά γυρίση στήν 'Αθήνα.

Οί άναμνήσεις του συγγρ., πού δημοσιεύτηκαν γιά πρώτη φορά στήν εφημερίδα «Θάρρος» τής Δράμας τό 1955, διακρίνονται γιά τό θελκτικό τους ύφος, πού πίσω από τή γοητεία του παρουσιάζονται άνάγλυφα οί άφάνταστες δυσχέρειες τής άποστολής, τά μύρια έμποδία τής από τά βουλγαρικά στρατεύματα πού κατείχαν ακόμη τή Δ. Θράκη, ή άπερίγραπτη τραγωδία τών όμήρων και τών γυναικοπαίδων και ή γενναιότητα τών δύο γυναικών πού ή αυτοθυσία και ό ήρωϊσμός τους έσωσαν χιλιάδες 'Ελληνες από βέβαια έξολόθρευση.

Τό βιβλίο κλείνει μέ σημείωμα τής 'Ελλης 'Αδοσίδου σχετικό μέ τήν άποστολή της και τήν προσωπικότητα του 'Αλ. Ζάννα.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

Ν. Π. Δ ε λ ι α λ ή , Συμβολαί εις τήν 'Εκκλησιαστικήν 'Ιστορίαν τής Κοζάνης, Ε' — Τά χαλκά άντικείμενα τής 'Εκκλησίας του 'Αγίου Νικολάου Κοζάνης, ΣΤ' — Τά οικονομικά τής 'Εκκλησίας του 'Αγίου Νικολάου Κοζάνης τών ετών 1782-1802 (άνάπτυπον εκ του Γ'-Δ' τόμου τής «Οικοδομής»), 'Επετηρίδος τής 'Ιερās Μητροπόλεως Σερβίων και Κοζάνης), 'Εν Κοζάνη 1964, 8ον, σελ. 94 + 4 φωτογραφία.

Μέ δεξιοτεχνία, στήν όποία μās έχει συνηθίσει ό κ. Δελιαλής, παρουσιάζονται στήν